

בית המשפט העליון

רע"א 6706/11

לפני: כבוד המשנה לנשיא א' ריבלין

המבקשים: 1. פלוני
2. פלוני
3. פלוני

נגד

המשיבים: 1. מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית
2. שר הבטחון
3. מדינת ישראל

בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי
בירושלים מיום 2.8.11 בע"א 5390-01-11 שניתן על-ידי
כבוד השופטים א' אפעל-גבאי, א' פרקש ור' כרמל

בשם המבקשים: עו"ד שלמה לקר

בשם המשיבים: עו"ד אהרון גל

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (כבוד השופטים א' אפעל-גבאי, א' פרקש ור' כרמל) במסגרתו נתקבל ערעור המשיבים על פסק דינו של בית משפט השלום בירושלים (כבוד השופט א' רובין) ונדחה ערעור שכנגד של המבקשים.

2. המבקשים הגישו תביעה לפיצויים בסך 1,900,000 ש"ח בגין נזקים שנגרמו להם כתוצאה מפעולת חיילי צה"ל ללכידת מחבל מבוקש (להלן: המחבל), אשר לפי החשד הסתתר בבניין מגורים השייך להם (להלן: הבניין), המצוי בעיר רמאללה, בתחומי הרשות הפלשתינאית. מן העובדות המתוארות בפסק דינו של בית משפט השלום עולה כי ביום 10.6.2002 בשעה 2:00 לפנות בוקר לערך, עת הייתה העיר

רמאללה נתונה בעוצר כללי, הגיע כוח של חיילי צה"ל לבניין ונכנס לדירה, שבה, לפי מידע מודיעיני, אמור היה להימצא המחבל. המחבל לא אותר בדירה, אך נמצאו בה תחמושת ואפוד קרב. החיילים העריכו כי המחבל שוהה בתחומי הבניין, ולכן יצאו ממנו ותפסו עמדות מסביב לו. דיירי הבניין התבקשו באמצעות רמקולים להתפנות מהבניין, זאת בעקבות מידע שהתקבל לפיו המחבל עדיין מסתתר בבניין, ואמנם, הדיירים פונו בתוך פרק זמן קצר, בלא שניתנה להם שהות לקחת עימם את רכושם. מפקדי הכוח תששו לחיי החיילים אם תבוצע סריקה רגלית של הדירות, ועל כן הורו על הפעלת נוהל המכונה "סיר לחץ", לפיו ננקטו אמצעים בעוצמה מדורגת: כריזה, ירי בנשק קל על קירות הבניין, ירי במקלע טנק ולבסוף – ירי של פגזי טנק לחלונות הבניין. בשעות אחר הצהריים ביום שלמחרת הועמד לרשות הכוח כלב גישוש, ועימו נכנסו החיילים אל הבניין וסרקו את כל הדירות. הסריקה לא העלתה דבר, והכוח העריך כי המחבל נמלט. בשעות הערב המוקדמות הסתיימה הפעולה, שארכה כ-16 שעות, והכוח עזב את המקום. המחבל המבוקש נתפס בהזדמנות אחרת, הועמד לדין ונגזר עליו עונש מצטבר של 13 מאסרי עולם ועד 50 שנות מאסר.

3. בית משפט השלום קיבל את התביעה בחלקה וחייב את המדינה בתשלום פיצוי בסך 429,000 ש"ח. בית המשפט קבע כי לא מדובר היה ב"פעולה מלחמתית", אלא ב"מבצע צבאי לתפיסת מחבל מסוכן. מבצע כזה" – כך נפסק – "טומן בחובו סיכון ממשי לחיי חיילי צה"ל, ברם סיכון זה איננו 'סיכון מלחמתי' החורג מסוג הסיכונים האורבים, למשל ליחידות משטרתיות הנערכות למעצר עבריין פלילי מסוכן". בית משפט השלום היה ער לכך שמדובר במחבל עם "דם על הידיים", אך סבר כי הסיכון שנשקף ממנו "לא היה סיכון האופייני לפעולות לחימה". עוד נקבע כי לא הובאה ראיה שהשטח בו בוצעה הפעולה היה "בשליטה ביטחונית דה פקטו של הרשות הפלסטינית" וכי נוכחות הכוח בשטח באור יום במשך שעות ארוכות מלמדת על כך שהכוח לא חשש מהתקפה מזוינת ומאורגנת נגדו. אמנם, כנגד החיילים נורה צרור, אולם מדובר היה ב"צרור אקראי ובלתי יעיל שנורה מטווח רחוק יחסית של מאות מטרים". לפיכך קבע בית משפט השלום כי "בהעדר חילופי אש בפועל, למעט אותו צרור אקראי, מדובר בפעולת שיטור מסוכנת מאד, אך לא בפעולה מלחמתית". לאור האמור, קבע בית המשפט כי קמה למבקשים זכות לפיצויים מכוח הדין הבינלאומי, למרות שהפעולה היתה חוקית לפי המשפט הבינלאומי, שכן היא נדרשה ללכידת מחבל מסוכן. גובה הפיצוי נקבע בהתאם לשומת הנזק שהוגשה על-ידי השמאי מטעם המדינה, בהיותה משום הודאת בעל דין מטעם המדינה בנזק שגרמה. על פסק הדין הוגשו ערעור וערעור שכנגד.

4. בית המשפט המחוזי קיבל את ערעור המדינה ודחה את הערעור שכנגד שהוגש מטעם המבקשים. נקבע כי הפעולה הייתה בבחינת "פעולה מלחמתית" ולפיכך פטורה המדינה מאחריות בנוזיקין לפי סעיף 5 לחוק הנוזיקין האזרחיים (אחריות המדינה), תשי"ב-1952 (בנוסחו במועד הרלבנטי). בית המשפט פירט לעניין זה כי הפעולה בוצעה בעיר רמאללה, המצויה בשליטה ביטחונית פלשתינאית, כפי שעולה מהסכם הביניים הישראלי-פלשתיני ומהמפה המהווה חלק ממנו. בית המשפט הדגיש את העובדה כי כוח צה"ל מצא בדירה אפור ומחסניות ללא נשק, "ומכאן קם צורך ראשון במעלה לנקוט בפעולות לאיתור המחבל באופן הזהיר ביותר על מנת למנוע כל פגיעה אפשרית במי מחיילי צה"ל". עוד הודגש כי לאחר מציאת האפור והמחסניות, המסקנה הסבירה היתה כי "אם המחבל נמצא בבניין, הוא מחזיק בנשק וניתן לשער כי יעשה בו שימוש". על כן הופעל נוהל "סיר לחץ". על רקע האמור, קבע בית המשפט כי "פעולה שנועדה לעצור מחבל, לאחר שהסתבר כי הוא חמוש ומסוכן, ולאחר שהסתבר כי ככל הנראה הוא מסתתר בפניה מפינות הבניין, הנה פעולה מלחמתית ולא ניתן להשוותה לניסיון משטרתי לעצור עבריין (חמוש או לא חמוש). לא ניתן לנתק בין המידע שהיה קיים בידי הכוח אודות מסוכנות אותו מחבל שביקשו לעוצרו לבין הדרך שנועדה ללכוד אותו. פעולה שנועדה למעצר מי שעל ידיו דמם של אזרחים ישראלים, מקום שהוא חמוש ומסתתר, ואינו נענה להוראה להסגיר עצמו, כמו גם לאמצעים המדורגים הכרוכים בהפעלת נוהל 'סיר לחץ' – הנה פעולה מלחמתית. זאת, נוכח הסיכונים הטמונים בה, נוכח המעורב בה, ובעיקר נוכח כך שהחיילים עמדו בה בפני סכנה מוחשית". לאור האמור, התקבל ערעור המדינה, התייתר הצורך לדון בשאלת הפיזיו מכוח הדין הבינלאומי ופסק דינו של בית משפט השלום בוטל.

5. המבקשים אינם משלימים עם פסק הדין ומכאן בקשת רשות הערעור שלפנינו. המבקשים טוענים כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי סותר הלכות קודמות בעניין "פעולה מלחמתית" וסבורים כי נקבעה בו באופן עקרוני "הגנה מוחלטת" למשיבים מאחריות בגין נזקי רכוש הנגרמים במהלך הפעלת נוהל "סיר לחץ" לרכושם של תושבים מוגנים ואוכלוסייה בלתי מעורבת בשטחים. כן טוענים המבקשים בהרחבה לעניין סמכותם של בתי המשפט האזרחיים לדון בשאלת הפיזיו על פי הדין הבינלאומי, וסבורים כי קיימות בעניין זה הלכות סותרות של בית משפט זה. המשיבים מצידם משיבים בפירוט רב לטענות שבבקשה אחת לאחת וסבורים כי אין מקום ליתן רשות לערער על פסק דינו של בית המשפט המחוזי.

6. לאחר שבתנתי את טענות הצדדים הגעתי למסקנה כי דין בקשת רשות הערעור להידחות. פסק דינו של בית המשפט המחוזי נסמך על ההבחנה שנתגבשה בפסיקה, בין פעולה מלחמתית לבין "פעולת עזר" או "פעולת שיטור" שאינה מלחמתית במהותה (ע"א 5964/92 עודה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ו (4) 1 (2002)). בית המשפט המחוזי הדגיש כי ככלל, יש לבחון את "מהות הפעולה, נסיבותיה, לרבות מיקומה, האמצעים שהופעלו, מטרתה, הנפשות הפועלות והאם נשקפה במהלך האירוע לחיילים סכנת חיים ממשית". על רקע זה, נבחנו נסיבותיו הספציפיות של האירוע הנדון ובית המשפט בא לכלל מסקנה כי מדובר היה ב"פעולה מלחמתית", הבאה בגדרו של הפטור המוענק למדינה לפי הוראת סעיף 5 לחוק הנזיקין האזרחיים. מסקנתו של בית המשפט יותרת לאירוע הנדון על עובדותיו, ואין מדובר היה בקביעה עקרונית וגורפת, לפיה בכל מקום בו מופעל נוהל "סיר לחץ", יחשב הדבר לפעולה מלחמתית. המבקשים סבורים כי מן הראוי שעניינם ידון בפעם השלישית, על-ידי מותב נוסף, לאחר ששתי ערכאות כבר נדרשו לעניינם, ואולם בעניין זה כבר הובהר, לא אחת, כי העובדה שניתנו החלטות שונות זו מזו – על ידי בית משפט השלום ועל ידי בית המשפט המחוזי – אין בה כשלעצמה כדי להקים עילה לגלגול ערעורי נוסף (רע"א 3385/08 מרקט-פלייס מערכות בע"מ נ' טלטל ערוצי תקשוב בע"מ (טרם פורסם, 25.9.2008); ח' בן-נון, הערעור האזרחי (מהדורה שניה, 2004), 320; ש' לוי, תורת הפרוצדורה האזרחית, מבוא ועקרונות יסוד (תשנ"ט), 180). הנה כי כן, לא שוכנעתי כי בנסיבות המקרה דנן מתעוררת שאלה משפטית ייחודית או בעלת חשיבות ציבורית נרחבת, המצדיקה דיון ב"גלגול שלישי".

הבקשה נדחת. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

ניתנה היום, כ"ו בניסן התשע"ב (18.4.2012).

המשנה-לנשיא